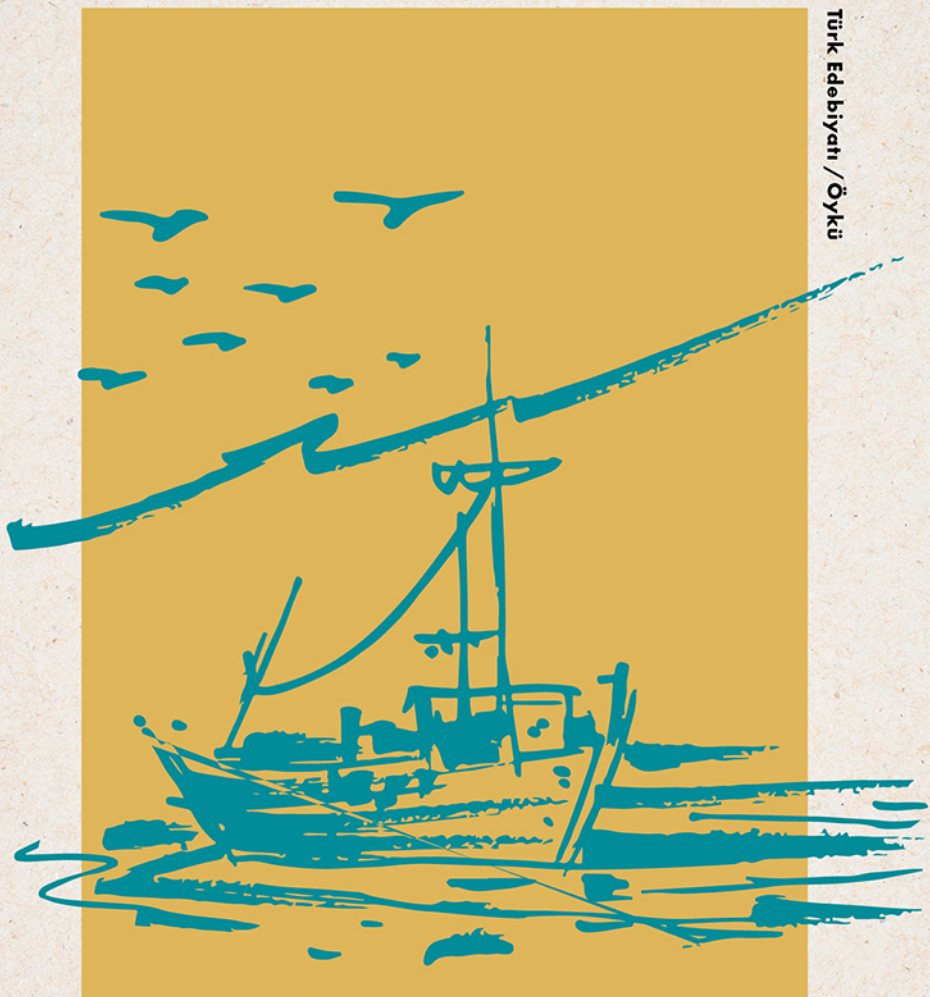

SAİT FAİK ABASIYANIK

Türk Edebiyatı / Öykü

Son
Kuşlar

Sait Faik Abasıyanık, 18 Kasım 1906'da Adapazarı'nda doğdu, çocukluk yıllarını Karamürsel ve Adapazarı arasında geçirdi. İlkokula Rehber-i Terakki'de başlayan Sait Faik, ailesinin İstanbul'a taşınmasıyla İstanbul Erkek Lisesi'ne devam etti. Ancak toplu bir disiplin cezası nedeniyle Bursa Erkek Lisesi'ne nakledildi ve 1928 yılında buradan mezun oldu. İlk öyküsü "İpekli Mendil"i Bursa'da, bir edebiyat dersi ödevi olarak yazdı.

1929'da "Uçurtmalar" başlıklı yazısı *Milliyet* gazetesinde yayımlandı. İstanbul Darülfünunu'nda (günümüzde İstanbul Üniversitesi) birkaç yıl edebiyat okuduktan sonra Fransa'ya giderek Grenoble Üniversitesi'nde bir süre eğitim aldı. Ancak akademik disipline pek de uygun olmayan mizacı, onu bambaşka yollara sürükledi. 1934'te İstanbul'a döndü ve öyküleri *Varlık*, *Ağaç*, *Servetifünun-Uyanış*, *Ses*, *Yeni Ses*, *Yaprak*, *Yenilik* gibi dergilerde yayımlanmaya başladı. İlk kitabı *Semaver*, 1936'da yayımlandığında Türk hikâyeciliğine yeni bir soluk getirmişti. Ardından *Sarnıç* (1939) ve *Şahmerdan* (1940) gibi eserleriyle edebiyat dünyasında kendine özgü bir yer edindi.

Babasının 1938'de vefatından sonra, annesiyle birlikte Burgazada'daki köşke yerleşti. Bu küçük ada, onun edebiyatındaki insan ve doğa gözlemlerinin en büyük ilham kaynaklarından biri oldu. İstanbul'un kenar mahallelerinden balıkçılara, esnaftan ada sakinlerine kadar herkes, onun öykülerinde birer kahramana dönüştü.

1940'lı yıllarda siroz hastalığına yakalanan Sait Faik, bu zor süreçte rağmen yazmaktan vazgeçmedi. Öykülerinde İstanbul'un ve insanının renklerini anlatmayı sürdürdü. 1953'te Amerika'daki Mark Twain Derneği'ne onur üyesi seçilerek uluslararası takdir kazandı. Ancak yaşamı, 11 Mayıs 1954'te, henüz 48 yaşındayken sona erdi.

Vasiyetiyle eserlerinin telif haklarını ve malvarlığını Darüşşafaka Cemiyeti'ne bağışladı. Onun anısını yaşatmak amacıyla 1955'ten itibaren "Sait Faik Hikâye Armağanı" düzenlenmeye başlandı. Bu ödül, Türk öykücülüğüne yıllardır değerli isimler kazandırmaya devam ediyor.

DOĞAN KİTAP TARAFINDAN YAYIMLANAN DİĞER KİTAPLARI

Semaver
Lüzumsuz Adam
Alemdağ'da Var Bir Yılan
Bütün Öyküleri

SON KUŞLAR

Yazan: Sait Faik Abasıyanık

Yayına hazırlayan: Sema Çubukçu

Yayın hakları: © 2025 Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Ticaret A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Ocak 2025 / ISBN 978-625-6162-91-4

Sertifika no: 44919

Kapak tasarımı ve sayfa uygulama: Gökçen Yanlı

Baskı: Yıkılmazlar Basın Yayın Prom. ve Kağıt San. Tic. Ltd. Şti.

15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B Güneşli - Bağcılar - İSTANBUL

Tel: (212) 515 49 47

Sertifika no: 45464

Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Ticaret A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Son Kuşlar

Sait Faik Abasıyanık

DOĞAN KİTAP
ÖRNEKTİR

İçindekiler

Son Kuşlar	9
Bulamayan	15
Yaşayacak	25
Kendi Kendime.....	31
Radyoaktiviteli, Röportajlı Hikâye.....	35
Bir Kaya Parçası Gibi	41
Gün Ola Harman Ola	45
Ağıt.....	49
Balıkçısını Bulan Olta	53
Barba Antimos	57
Haritada Bir Nokta	61
Sivriada Geceleri	69
Sivriada Sabahı	75
Türk Ülkesi.....	83
Yandan Çarklı.....	89
Pay	93
Korentli Bir Hikâye	99
Kırlangıç Yuvasındaki Kadın	107
Dondurmacının Çırağı	111

Son Kuşlar

Kış, Ada'nın bir tarafında yerleşebilmek için rüzgârlarını poyraz, yıldız poyraz, maestro, diramudana, gündoğusu, batı karayel, karayel halinde seferber ettiği zaman; öteki yakada yaz, daha pılısını pırtısını toplamamış, bir kenara oldukça mahzun bir göçmen gibi oturmuştur. Gitmekle gitmemek arasında sallanır bir halde, elinde bir pasaport, çıkınında üç beş altın, bekleyen bu güzel yüzlü göçmen tazeyi benden başka bu Ada'da seven hemen hiç kimse yoktur, diyebilirim. –Övünmek için değil!–.

Herkesin yeni başlayacak olan altı yedi aylık soğuk hayata kendini şimdiden alıştırmak ve hazırlamak için bir şeyler yapmaya çalıştığı öyle günlerde ben, tembelliğim, hep kaçanı kovalayan huyumla yazın, o güzel göçmenin peşine düşmüşümdür. Nerede yakalarsam orada kucaklarım onu. Kimi bir çamın gölgesinde durgun ve güneşsizdir. Kimi bir çalılığın kenarındaki çimenlikte bütün eski ihtişamıyla daha yeni başlamıştır.

Yazın daha parça parça, lime lime, bohça bohça eşyalarıyla gitmek için fazla telaş etmediği Ada'nın bu yakasında, hiçbir ev yoktur. Yalnız bir tek kır kahvesi vardır.

Bir küçük koyun hemen beş on metre yukarısında, bir apartman terası kadar ufak bu kır kahvesinin tahta masaları üstünde hâlâ karıncalar gezer, hâlâ sinekler kahve fincanının etrafına konarlar. Bütün sesler kesilmiştir. Kimi gökyüzünden bir uçak homurtusu gelir. İçindeki, şimdiki Yeşilköy'e incek yolcuları düşündüğüm, yalnız bu yazıyı yazarken oldu. Ondan evvel de uçaklar geçmişti. Ama hiç, içindeki yolcuların Yeşilköy'e nere-

deyse inceklerini, daha Şu iki satırın sonunda inmiŐ bile olduklarını dŐŐŐnmemiŐtim.

Kahvecinin kendisi sevimsiz bir adamdır. Kahveciden çok, ters bir devlet memuru hŐviyeti taŐır. Hastalıklı olmasa, doktorlar fazla yorulmamasını salık vermemiŐ olsalar, dŐnyada kahveci olmazdı. Tersine, ben bŐtŐn mrŐmce iyi bir kahve bulamadığım için kahveci olamamıŐımdır. Bir kır kahvesi, bir kyŐn kahvesinin ũ beş gediklisi... Bundan gŐzel bir mŐr mŐ olur, elli altmıŐ senelik yaŐama bundan gŐzel baŐlar ve biter mi?

AĞaçtan ağaca serilmiŐ beyaz çamaŐırlar bu kadar durgun, gŐneŐsiz, ıslak bir Şekilde ılık havada hiç kurumayacaklar. Bu kedi, tahta masanın ũstŐne çıkmıŐ, kpeğime durmadan homurdanacak mı? Sandalyenin ũstŐndeki viŐneŐrŐĐŐ rengindeki delik oraplar... Asmanın yaprakları daha yemyeŐil. Bizim bahçede ki kurudu bile.

Deniz, Bozburun'a doğru baŐını almış gidiyor. Uzaklarda grŐnen, İstanbul'un neresi kim bilir? Sesler neden geliyor?

Bir başka uçağın sesi gelmeye başladı. Bizim Ada, uçakların ũstŐnden geçtikleri bir yol gŐzergaŐlı olmalı ki, hep ya ũstŐmden ya da solumdan geçip gidiyorlar. Kedi sustu. Kpeğim gzŐnŐ kapadı. Karga sesleri geliyor Şimdi de. Vaktiyle bu Ada'ya bu zamanda kuşlar uğrardı. Cıvıl cıvıl terlerdi. KŐme kŐme bir ağaçtan tekine konarlardı.

ki senedir gelmiyorlar.

Belki geliyorlar da ben farkına varmıyorum.

Sonbahara doğru birtakım insanların çoluk ocuk ellerinde bir kafes, Ada'nın tek tepesine doğru gittiklerini grŐrdŐm. İim cız ederdi.

BŐyŐklerin ellerinde birbirine yapıŐmıŐ, pislik rengine acayip çomaklar vardı.

Bunlarla bir yeşil meydanın kenarına varır, bunları bir ufacık ağağın altına çığırtkan kafesiyle bırakırlar, ağağın her dalına k-

seleri bağlarlardı. Hür kuşlar, kafesteki çığırtkan kuşun feryadına, dostluk, arkadaşlık, yalnızlık sesine doğru bir küme gelirler. Çayırılıkta bir başka ağacın gölgesinde birikmiş çoluklu çocuklu kocaman herifler bir müddet beklerler. Sonra kuşların üşüştüğü ağaca doğru yavaş yavaş yürürlerdi. Ökselerden kurtulmuş dört beş kuş, bir başka ökseye doğru şimdilik uçup giderken birer damlacık etleriyle birer tabiat harikası olan kuşları toplarlar, hemen dişleriyle oracıkta boğarlardı. Ve hemen canlı canlı yolarlardı.

Hele bir tanesi vardı, bir tanesi. Çocukları bu işe seferber eden de oydu. Ökseleri cumartesi gecesinden hazırlayan da... Konstantin isminde bir herifti. Galata'da bir yazıhanesi vardı. Zahire tüccarıydı. Kalın, tüylü bilekleri, geniş göğsü, delikleri kapanıp açılan üstü kara kara benekli bir burnu, deriyi yırtmış da fırlamış gibi saçları, kısa kısa bir yürümesi, kalın kalın bir gülmesi...

O esmerle sarışın arası isketelerin bir damlacık etlerinden yapacağı pilavın hazzıyla pırl pırl yanan krom dişleriyle nasıl koparırdı kuşun imiğini, bir görseydiniz.

Hani sessiz, zenginliğini belli etmez, mütevazı adamdı da... Konu konuşusu da severdi hani. Hiçbir şeye, hiçbir dedikoduya karışmazdı. Sabahleyin işine kısa kısa adımlarla koşarken, akşam filesini doldurmuş vapurdan çıkarken görseniz, iriliğine, sallapataliliğine, Karamanlı ağzı konuşuşuna, basit ama, hesaplı fikirlerine, iki kadeh atmuşsa yine basit, sevimli şakalarına karşı, hakkında kötü bir hüküm de veremezsiniz. Kendi halinde, işi yolunda, hesaplı yaşayan bin bir tanesinden bir tanesiydi.

Ama güz mevsiminde birdenbire böyle canavar kesilirdi. Akşam beş otuz beş vapurunun arka tarafında yerleştiği iskemlesinde denizin üstüne oldukça mülayim bakan gözlerini havaya kaldırır, eylül sonlarına doğru böyle şairane gökyüzüne bakardı. Birden yüzünün ve gözlerinin parladığını görürdünüz.

Havada ve denizdeki tirşe maviliğin üstünde birtakım esmer damlacıklar görünürdü. Sağa sola oynarlar, sonra bir istikamet tutturur, bu esmek lekecikler geçip giderlerdi.

Konstantin Efendi onların çok uzaktan geçtiklerini görebilirdi. Gözlerini kısırdı. Esmer lekelerin Adalar istikametinde gittiklerini görür, etrafına bakar, bir tanıdık görecekl olursa gözünü kırpar, gökyüzüne bir işaret çakar:

“Bizim pilavlıklar geldi” derdi.

Kuşlar pek yakından geçmişse, seslerini taklit ederek kalın dudaklarıyla dışlarının arasından onlara seslenirdi. Kuşların çoğunca aldandıklarına, bu sesi duyarak, dost sesi sanıp vapur etrafında bir dönüp uzaklaştıklarına şahit olmuşumdur.

Havalar sertleşir, poyrazlar, lodoslar birbirini kovalar, günün birinde teşrinlerin sonlarına doğru, ılık, hiç rüzgârsız parça parça oynamayan bulutlu, tatlı, sümbüli günlerde, o, en çığırktan kafes kuşunu nereden bulursa bulur, mahalle çocuklarını çağırır, bin tanesi iki yüz elli gram et vermeyen sakaları, isketeleri, floryaları, aralarına karışmış serçeleri gökyüzünden birer birer toplardı.

Seneler var ki kuşlar gelmiyor. Daha doğrusu ben göremiyorum. Güzün o güzel günlerini pencereden görür görmez, Konstantin Efendi'nin bulunabileceği sırtları hesaplayarak yollara çıkıyorum. Bir kuş cıvıltısı duysam kanım donuyor, yüreğim atmıyor. Halbuki sonbahar kocayemişleri, beyaz esmer bulutları, yakmayan güneşi, durgun maviliği, bol yeşiliyle kuşlarla beraber olunca insana sulh, şiir, şair, edebiyat, resim, musiki, mesut insanlarla dolu anlaşmış, sevişmiş, açsız, hırssız bir dünya düşündürüyor. Her memlekette kıra çıkan her insan, kuş sesleriyle böyle düşünecektir. Konstantin Efendi mâni oluyor. Zaten kuşlar da pek gelmiyorlar artık. Belki birkaç seneye kadar nesilleri de tükenecek. Her memlekette kaç tane Konstantin Efendi var kim bilir? Kuşlardan sonra şimdi de milletin yeşilliğine musallat oldular. Geçen gün yol kenarındaki yeşilliklere basmaya kıyamayarak yola çıkmıştım. Konstantin Efendi'nin günlerinden bir gündü. Gökte hiç kuş gözüküyordu. Evden çıkarken isketemin kafesi-

ne bir incir yapıştırdım. İsketem tek gözünü verip bana dostlukla bakmış, incir çekirdeğini kırmaya çalışıyordu.

Onu, ev duvarının bir kenarına çaktığım çiviye asmış, yola çıkmıştım. Kuşlar yoktu şimdi havada, ama yolun kenarında yeşillikler vardı ya... Baktım: Bu yeşilliklerin bazı yerleri sökülmüş. Biraz ileride dört çocuğa rastladım. Yürüyorlar. Yeşilliklerin en güzel yerinde duruyor, bir kaldırım taşı kadar büyük bir parçayı belle söküyorlar, bir çuvala dolduruyorlardı:

“Ne yapıyorsunuz, yahu?” dedim.

“Sana ne?” dediler.

Fukara, üstleri yırtık pırtık yavrulardı.

“Canım, neden söküyorsunuz?” dedim.

“Mühendis Ahmet Bey söktürüyor.”

“Ne yapacak bunları?”

“Yukarıda deri tüccarı Hollandalı var ya hani, onun bahçesini düzeltiyorlar da...”

“İngiliz çimi alsın eksin, mademki herif zengin...”

“İngiliz çimiyle bu bir mi?”

“Bu daha mı iyi?”

“İyi de laf mı? Bunun üstüne çimen mi olur? Hollandalı öyle demiş.”

Karakola koştum. Polislere haber verdim. Güya men ettiler. Gizli gizli, gene çimenler yer yer söküldü. Mühendis Ahmet Bey’e ceza bile kesilmedi. Belediye talimatnamesinde, yol kenarındaki çimenleri sökmek cezayı mucip olmuyormuş.

Kuşları boğdular, çimenleri söktüler, yollar çamur içinde kaldı.

Dünya değişiyor dostlarım. Günün birinde gökyüzünde güz mevsiminde artık esmer lekeler göremeyeceksiniz. Günün birinde yol kenarlarında toprak anamızın koyu yeşil saçlarını da göremeyeceksiniz. Bizim için değil ama, çocuklar, sizin için kötü olacak. Biz kuşları ve yeşillikleri çok gördük. Sizin için kötü olacak. Benden hikâyesi.

Bulamayan

Güzün vapurlar bizim köye yaz insanlarından başka insanlar getirir. Vapurun yaza göre تنها güvertesinde, yüzleri rüzgârla sakaldan hafifçe soluk, orta yaşlı insanların düşündüklerini, ciğerlerine hazla, derin derin deniz havası çektiklerini görmeye başladınız mı, güzün ta içindesiniz demektir.

O da böyle bir adamdı: Sakalı uzadığı zaman beyazlarının çok olduğu görülürdü. Rengi uçtu. Bıyıkları burun kanatlarının hizasından kesikti... Şapkasını başından hiç çıkarmazdı. Pek nadir çıkardığı zaman, demin gördüğünüz şapkalısı ile bir şapkasız adamın münasebeti sanki birdenbire kesilirdi. Şapkanın başa değdiği yerden itibaren soluk, beyaz bir alın başlardı. Saçlarının alnındaki bitim yerlerine insan elini sürse, her zaman, soğukça bir ter bulacağını sanırdı.

Belki yazın da o, İstanbul köylerini, pazar günleri gezerdi. Gezerdi ama, kim onun farkına varacak, yazın? O, güz mevsiminin adamıydı. Güzün onu görüp de ilgilenmemek için insanın kendinden başka kimseyi görmemesi lazım gelir. Vapurun güvertesinde, bir dertle başı belada olmayan, etrafına zevkle bakan bir adamın –ama güz mevsiminde– bu zatı görüp de sevmemesine şaşarım.

Hafifçe güler gibidir. Her şeye bakar, güler: Çöplerin üstüne üşüşmüş martılara, gemi iplerine, deniz öyle sakin, öyle berraktır ki, görünüyor mu diye denize, göğün bir kenarına yığılmış uzak fırtına bulutlarına, bir köşkün parlayan camına, açıkta balık tutan bir insan hayaletine, o gün keyifleri yerindeyse vapurla yarış eden yunuslara...

Dertsiz adam, diyeceksiniz, sahiden dertsizdir. Ne düşünüyor bu belli belirsiz güler yüzüyle şu adamcağız? diyebilirsiniz, siz de benim gibi, meraklısınızdır. Ah, bu insan yüzleri!.. Her şeyimizi bağladığımız, durmadan yanıldığımız, istediğimiz kadar bol hasletler, adilikler, iyilikler, kötülükler, delilikler, akıllılıklar, sev-dalar yüklediğimiz insan yüzleri! Yanılsak da zararı yok! Bu yüze olmazsa ötekine yükleriz saydıklarımızı. Yanılmamız muayyen bir insan içindir, insanlar için değil. O halde yanılmıyor sayılırız.

Adam hesabına fazla şeyler yüklemeyen, elbisesine bakıp temiz bir adam olduğunu, güler yüzüne bakıp iyi adam olduğunu tahmin etmek güç değildir. Ama mesela yanına koyduğu garip şekilli, sicimlerle sıkı sıkı bağlanmış paketin içinde ne olduğunu anlamanız imkânsızdır. Her şeye baktığını söylemiştik. Hiçbir zaman her şeye bütün kalbiyle bakmaması lazımdır. Öyle demeyelim: Denize baktığı, martıları düşündüğü, yelkenlileri seyrettiği halde onun içinde başka gözler, kafasında bir başka kafa vardır ki, asıl kafası, asıl gözleri onlardır. Onun başka dediğimiz gözleriyle kafası, bu deniz tarafına çevrilmiş sahici gözleriyle kafasından daha sahicidir. O gözlerle, o kafayla bağlı olduğu şey de, yanındaki pakettedir. Bu paketin her an çalınmak ihtimali vardır. Bir eli her zaman paketin üstünde olmakla beraber bu el yetiştirmez. Denizi seyretmemek de bu güzel gününde olur mu ya? Olmadığına göre deniz seyredilecektir. Ama denizin, martıların, yelkenlilerin üzerinde düşünülebilecek her şey dönüp dolaşır paketin içine girer. Yalnız, vapurla koşabilen yunus balıkları bu paketin içindekiyle taban tabana aykırı düşünceler sağlarlar. Bu da ancak paketin içindekinin büsbütün hakikat oluşundan sonra ayrıca incelenebilir. Belki de bu incelemenin sonunda yeni bir hakikat-düşünce paketleşir. O zaman denizin dibinde, Fenerbahçe'yi geçtikten sonra bir zaman vapurdan dibi gözükecek kadar sığ olduğu, orada yeşille güvem arası renklerin birbiri üzerine konmuş cam levhalar azaltılıyor, çoğaltılıyor gibi,

açık koyu renk oyunları yaptığı sezilir. Bundan ilim için, insanlık için bir fayda düşünülme bile ilim adamlarının da ara sıra çocuklar gibi şairleşebilecekleri müşahedesi ortaya konur.

Belli belirsiz bir gülüşün anadan doğma yüzüne serpildiği bu adamın bütün düşüncelerinin, dönüp dolaşıp yanındaki paket üzerine konduğunu görüyoruz. Bu paketin içinde ne vardır? Vapurda ona kim bu soruyu sorsa, paket hemen çözülecek, içindeki şey çıkarılacak, ne dibi gözükken berrak su, ne martılar, ne de yunuslar kalacak ortada. Âlem, bir laboratuvarın, fizik kitaplarıyla dolu bir bilgin odasının başkaları için hesapsız ve esrarlı-kendisi için gün gibi aşikâr-havasına bürünecektir. Ama kim soracak, herhangi doğuştan gülümseyen bir adamın hayatından hoşnut olup olmamasının bu pakete bağlı olduğunu, merak edip de? Karşı kanepedeki adamlar meraksızdır. Adamın yüzüne biraz dikkatlice baksalar, bu şekli, ne bir armağan kutusuna, ne manifatura, ne tuhafiyeye, ne züccaciye eşyasına, ne yiyecek, ne içeceğe, ne kitaba, ne ayakkabıya benzeyen pakete şöyle bir iki saniye nedir, diye meraklanıp dalsalar, o hazırdır anlatmaya. Aklimıza gelmişken söyleyelim: Yukarıda saydığımız eşyanın paket edilmiş şekline benzemiyor, demiştik bu paket ama, biraz şapkayı, paket yapılmış bir fötr şapkayı hatırlatıyordu. Yalnız, paketin üst tarafında bir sopa parçası Fransızca bir yerli gazeteyi delmiş, fırlatmıştı.

Adam, Kınalı pek yaklaştığı halde, hâlâ dibi gözükken denizin yeşille mavi oyunundan bir ara kurtuldu: Elinin paketten ayrıldığını hissetmişti. Kalbi durur gibi oldu. Belki de durdu. Başıyla beraber eli de aynı zamanda paketi yeniden hissedince yüzünden birdenbire uçup giden doğuştan gülüş de yerine, göz kırpıncaya dek yerleşti. Bir insan yüzüne doğuştan gelip oturmuş gülüş, üzülüş, düşünüş gibi şeylerin hiç uçmaması lazım. Uçtu muydu, sanki kişi ölmüştür. Yalnız ölünün yüzünde mana yoktur. Adamın yüzü bir saniye ölü yüzü gibi oldu. Sanki bir an ölüp diril-

mişti. Paketin kaybolmuş, çalınmış olması ihtimalinin o ölüm anı geçip gittikten sonra yüzüne verdiği korku, öldürücü bir korkuydu. Demek ki adam, şu adamcağızı öldürmek isterse, şu paketi denize atmakla bu işi yapabiliirdi. Hem bu ölümden de korkunç bir şey olurdu. Ölümden daha korkunç şey olur mu? diyeceksiniz. Olur: Felaketlerin en büyüğü akıldır. Onu yarım yamalak bile olsa, bulduktan sonra kaybetmek, ölümlerin içinde en dehşetlisidir. Ama paketi kaybetmek korkusu içinde tekrar bulmakta tadına doyum olmaz bir zevk var.

Şimdi yanında bulunan bu paket, bankada muhasebe defterini tutarken yanında değildir, elbet. Odasında kilit kilit üstüne saklıdır. Saklıdır ama sinemalarda görmüyor muyuz? Çalınabilir; ama hesaplarını, kafasındaki hesaplarını çalamazlar. O halde bir yenisini de yapabilir şu paketekinin hesapları kafasında olduktan sonra, öyleyse bu sevinç neye? İşte bu sevinç, yüzlerce yapıp da ancak bu sefer tutturduğuna inandığı düşüncenin hakikat oluşunu bir daha tutturamamak ihtimalidir. Demek bugün, şu paketeki, onun son ümididir. İçinde bir şey, “Eriştin büyük adam!” demektedir ona. İlim de, bütün hesaplarına rağmen, bazen bir duyu, bir tesadüf işidir, demeye mi getiriyordu? Hayır. Yalnız şu var ki, bir küçük, çok önemsiz gözüken hesap yanlışının çok berrak bir zihin çalışmasında yer alıp da, bütün varlığıyla bir işe dalmanın, daha doğrusu bir türlü kafa bulanıklığının, ihtira¹ hususunda, mükemmeli meydana getirmek yolundaki esrarlı yardımudur. Bu, belki de bilmediğimiz bir zihin ameliyesinin, bir hads² halinin, hesapların bitişinden, mükemmel hale gelişinden sonra doğan hesapsızlığın, daha doğrusu cem’ini, tarhını³ bilmediğimiz bir hesabın yemişidir.

Paket yanımızda, deniz sakin, berrak, sığ; martılar çöplerin üzerinde, Kınalı’nın çalılıkları kırmızı toprağın üstünde koyu

1. Daha önce benzeri olmayan bir şey icat etme, buluş.

2. Sezgi.

3. Çıkarma.

yeşil, insanlar cigara tütürüyor, yunuslar hâlâ vapur boyunca koşuyor... İşte Kınalı iskelesi! Kınalı'dan da vapurumuz kalktı. Artık denizin dibi kapkaranlık kesildi. Denizin dibine, iki yüz metreden sonra, yedi rengin yalnız moru girer. Orada hiç bitmeyen lacivert bir gece vardır. Bu gecenin içindeki canlıların ışıkları kendiliklerindedir, yıldızlar gibi.

İşte Burgaz iskelesi! Yalnız bu adada tecrübelerini rahat rahat yapmaya imkân var. Güz aylarında sessiz, kimsesizdir bu ada. Denizi تنها, rüzgârsızdır.

Adam, vapurdan indi. İskeleyle çıkar çıkmaz etrafına bakındı. İskelede vapuru bekleyen hiç kimseyi tanımıyordu. Çocuklar da ortada yoktu. Üzülmedi. Onlar neredeyse gizli bir radyodan onun geldiğini haber almış gibi, birer ikişer gelecekle. Büyük keşfini yalnız onlara anlatabiliyordu. Ötekiler, büyükler, her âlime yaptıkları gibi alay ediyor, kendisine şüpheyle bakıyorlardı. Arada, çocuk gibi büyükler de yok değildi. Mesela o zayıf, patlak gözlü, tembel, yorgun adam. O da mı yok acaba bugün? Tamam, o burada. İskelenin dar yolu kenarındaki sette oturmuş, dalgın cigara içeriyor. Selamlaştılar. Vapurdan inen adam:

“Gelin, görün” dedi, “oldu. Bugün tamam. Göreceksiniz nasıl...”

Berberce yürüdüler. Şimdi bir kayanın üzerindeydiler.

Hesaplar tamamı. Arşimet Kanunu ne diyordu: “Her cisim yerini değiştirdiği suyun hacmi kadar kendi ağırlığından kaybeder.”

“Benim icadım da Arşimet Kanunu'na istinat ediyorsa da ben sudan çok daha ağır bir cisim yüzdürebilirim, ayrı mesele! İcadımın asıl kıymeti ağırlığı olmayan, tebdili mekân ettirdiği suyun hacmi ile kendi ağırlığı müsavi, teknil kamaraları su dışında, suyla hiç teması olmayan bir tekne. Buyurun şemasını!”

* * *

Gazete kâğıdı yırtıldı. Âlim teknesini meydana çıkardı. Bu, ortasında bir direği, altında kurşunu bulunan bir tahta parçasıydı. Tahta parçasının ortasındaki direğin üstünde alüminyumdan yapılmış asıl tekne var. Vapurun bütün aksamı bu direğin üstündeydi: Yolcu kamaraları, kaptan köşkü, güverteler, sancak, iskele... Bunu denize itinayla indirirdi.

“İşte” derdi, “şimdi bu tahta parçasıyla, bu kurşunun tebdili mekân ettirdiği suyun tam hacmi kadar bir ağırlıktadır gemimiz. Böyle olunca tekнемizin ağırlığıyla tebdili mekân eden suyun hacmi nedir?”

“Birbirine denktir.”

“Tamam! Evet, birbirine denktir. Demek ki gemimiz, bir kilogram sıkletindeyse bir kiloluk +4 derecedeki suyun bir santimetre küpü bir gram olduğuna göre, hesap edin; tam o kadar santimetre küp su da, tebdili mekân etmiştir. 1 – 1 ne eder?”

“Sıfır.”

“Şimdi, ben, bu ağırlığı sıfıra münce⁴ olan tekneme bir yelken takarsam...”

“Takmışsın zaten.”

Geminin yukarı kısmında patiskadan bir yelken vardı.

“Bu yelkenin, ağırlığı sıfır olan bir gemiyi ufacak bir rüzgârla uçuruvereceği aşikârdır.”

* * *

Nereden de haber alırlar? Şimdi bütün çocuklar etrafımızdadır. Arşimet Kanunu’nu bilmeyen bütün çocuklar. Bilenler de vardı. Bilmem, şöyle itiraz ederler miydi?

“Bütün gemiler, tebdili mekân ettirdikleri sudan çok daha hafiftirler, mösyö.”

“Benimkisi, yerini değiştirdiği suyun hacmi kadardır.”

4. Sonlanan.

“O halde yürütmesi, bizim bildiğimiz gemilerden daha güç.”

Öyle sanıyorum ki, hepimize acıyarak bakar:

“Öyle şey olmaz” derdi. “Ben sıfıra irca⁵ ediyorum. Benim gemimin dünya yüzünde ağırlığı yoktur.”

Hani insan birdenbire şaşırırdı da. Bir bakıma doğru gibiydi. Sizin şaşkınlığınızı görünce:

“Değil mi? Denizin üstünde ağırlığı olmayan bir vapur düşünün.”

“Ağırlığı yok demek değildir ki bu...”

“Niçin?”

“Çünkü, tebdili mekân ettirdiği suyun hacmi kadar bir ağırlığı, gemimizin ağırlığından çıkarıyorsunuz, ortaya da bir sıfır koyuyorsunuz, ama bu sıfır iki ağırlığın birbirine denk oluşunun sıfırındır. Yoksa sizin dediğiniz gibi o müthiş, korkunç sıfır değildir. Aslında sıfır bile değildir.”

“Ya nedir?”

“Bilmem ama o sizin dediğiniz müthiş bir sıfırdır. Benim aklım ermiyor bu işe...”

“Benim eriyor. Benim direğin aşağısındaki kızağımın ağırlığı yarım kiloysa yarım kilo da suya yerini değiştirsem, kızağımın üstüne yarım kilo ağırlığında bir kamara yapsam, kızağım batarmı?”

“Batar.”

“Yarım kilodan bir gram daha az koysam?”

“Yüzer.”

“Biz nazari olarak yarım kilo diyelim.”

“Diyelim.”

“Netice ne olur?”

“Ne olur?”

“Sıfır olmaz mı?”

5. İndirgeme.

Sizin, “Olmaz” diye cevap vermenize vakit kalmadan:

“Şimdi ben, ağırlığı sıfıra binde dokuz yüz doksan dokuzdan fazla yakın olan, denizde yüzen bu şeye bir tayyare motoru tak-sam ne olur?”

“Yürür.”

“Ama nasıl yürür?”

“Gemilerden daha çok küçük olduğu için çok hızlı gider. Ya-hut paramparça olur.”

“Bu şemadır evladım. Yüz bin tonluk böyle bir gemi yap-sam?”

“O tondaki gemilerden daha ağır gider.”

“Nasıl daha ağır?”

“Basbayağı daha ağır.”

“Ağırlığı sıfır olan bir şey ağır mı yürür?”

“Geminizin ağırlığı sıfır değil ki...”

“Sıfır olan nedir, öyleyse?”

“Geminizin ağırlığıyla tebdili mekân ettirdiği suyun ağırlığı-nın nazari olarak denk olmasıdır.”

“Peki, benim sıfırım ne oluyor?”

“Sizin sıfır başka sıfır. Hem ona sıfır bile denmez. Bir denk oluş. Geminizin ağırlığı yine ağırlıktır. Cazibe kanunu olmasaydı, o za-man belki hakkınız vardı. Geminize püf dediniz mi uçardı. Ama size de o zaman birisi püf dese, kendinizi ayda bulurdunuz.”

* * *

İnanır mısınız ki böyle bir muhavere aramızda geçmedi. He-pimiz çocuktuk. O, kocaman, elli yaşlarında bir adamdı. Hiç ukalalık etmezdik. O, her şeyi sıfıra irca ettiğini sanır. Ağırılıksız, havadan bile hafif sandığı gemisini nefesiyle üflerdi. Bütün ço-cuklar onu taklit ederdik. İnce tahtalardan, alüminyumdan yapılmış gemi bayağı hızlı giderdi. O, elindeki vapurunun kışına bağ-

lanmış İngiliz sicimini büyük makarasından boşaltırdı. Yüzü bir derin hazza açılırdı.

“Nasıl çocuklar” derdi, “nasıl?”

Biz, bir büyük âlimle hemhal olmaktan memnun alay ederdik.

“Ah, mösyö” derdik, “siz büyük bir âlimsiniz...”

Öyle mütevazı, öyle memnun, öyle gözlerinin içi gülerek, öyle inanarak mahcup, gemisinin ipini çekerd ki... Paket yapmaya hazırlanırken:

“Biraz daha, biraz daha mösyö...” derdik.

“Yarın, yarın” derdi. “Vapur geliyor *mes enfants...*”⁶

İtalyan mıydı? Levanten miydi? İyice bilmiyorum. Bildiğim çok güzel Türkçe konuştuğu, bir bankada muhasip⁷ olduğuydu.

* * *

Ben o zamanlar, kafamın içinde onunla münakaşa ederdim ama şimdiki gibi ukala değildim. Çocuktum, yirmi yaşına rağmen. Aradan yirmi sene geçti. Kendini bir tatlı rüyaya kaptırılmış adamı ne diye uyandırmalı?

Geçenlerde, Karaköy’de rast geldim ona. Beni nasıl da tanıdı. Yüzü değişti. Uçuk sarı benzi hafifçe kızardı. Nazikâne şapkasını çıkardı.

“Nasıl” dedim, “nasıl gidiyor sizin transatlantik?”

Öyle tuhaf güldü ki, bütün derdini anladım. Ukalanın biri, hülyalarını ince sopaları kırar gibi çat çat kırmış, ona Arşimet Kanunu’nu iyice anlatmıştı. Hiç cevap vermedi. Çabucak uzaklaştı. Dünya yüzünde bir de cazibe kanunu bulunduğunu anlamıştı. Rüyasından uyandırılmıştı ama, gülüşünden anlıyordum ki, cazibe kanunundan gemisini kurtarmak için direklerine kocaman mıknaatlar takmayı düşünüyor.

6. Çocuklarım.

7. Sayman.

Ada'nın تنها yollarında gezerken canım sıkılırsa küçük değnekler yontmak için cebimde taşıdığım çakımı çıkardım. Kalemı yonttum. Yonttuktan sonra tuttum öptüm. Yazmasam deli olacaktım.

Denizi, vapuru, adası, mahalle kahveleri, salaş meyhaneleri, bohem pasajları, Ermeni balıkçısı, topal martısı, Lüzumsuz Adam'ı, sokak köpekleri, bin bir hüznün oynadığı günbatımları, gün doğmadan sokakları dolduran ameleleri, paydos saatlerinin umutsuz memurları, rakı şişesinde balık olan şairleri, neşeli kumpanyaları, sokakları utangaçça adımlayan yoksul çocukları, gayrimüslimleri, yalnızlığına ortak ettiği küçük insanlarıyla İstanbul'u yazdı Sait Faik, İstanbul oldu.

QR kodu okutunuz		Dijital fiyat etiketi	tavsiye edilen KDV'siz satış fiyatı
			₺ 48

Sertifika no: 44919	ISBN 978-625-6162-91-4		
		9 786256 1162914	Doğan Kitap